

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Sžo/67/2013
Identifikačné číslo spisu:	4012201094
Dátum vydania rozhodnutia:	25.03.2015
Meno a priezvisko:	JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2015:4012201094.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členov senátu JUDr. Ľubice Filovej a JUDr. Júlie Horskej, v právnej veci žalobcu: Borsodi Tranzit Foglalkoztatási Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság, so sídlom Jászi. O. u. 3, 3600 Ózd, IČO: Cg.05-09-017581, Maďarsko, zastúpený JUDr. Ladislavom Csákóom, advokátom so sídlom v Rožňave, Hviezdoslavova ul. č. 4, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie v Bratislave, Ul. 29. augusta č. 8, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí žalovanej číslo 10584-2/2012-BA z 3. februára 2012, číslo 13669-2/2012-BA zo 7. februára 2012 a číslo 13822-2/2012-BA z 31. januára 2012, na odvolania žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 21. mája 2013, č. k. 11S/114/2012-37, takto

rozhodol:

I. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Nitre z 21. mája 2013, č. k. 11S/114/2012-37 m e n í tak, že rozhodnutia žalovanej číslo 10584-2/2012-BA z 3. februára 2012, číslo 13669-2/2012-BA zo 7. februára 2012 a číslo 13822-2/2012-BA z 31. januára 2012, ako aj rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočky Topoľčany 32062-11/2011-TO z 11. augusta 2011, číslo 32062-116/2011-TO z 15. augusta 2011 a číslo 32062-72/2011-TO z 15. augusta 2011 z r u š u j e a vec jej vracia na ďalšie konanie.

II. O trovách konania odvolací súd rozhodne do 30 dní od právoplatnosti rozsudku vo veci samej.

Odôvodnenie

Krajský súd v Nitre rozsudkom z 21. mája 2013, č. k. 11S/114/2012-37,, zamietol žaloby o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí z 3. februára 2012, číslo 10584-3/2012-BA, zo 7. februára 2012 číslo 13669-2/2012-BA a z 31. januára 2012 číslo 13822-2/2012-BA, ktorými žalovaná zmenila rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočky v Topoľčanoch číslo 32062-11/2011-TO z 11. augusta 2011, číslo 32062-116/2011-TO z 15. augusta 2011 a číslo 32062-72/2011-TO z 15. augusta 2011 vo výrokovej časti tak, že vypustila text: „...§ 210 ods. 1 písm. a) zákona o sociálnom poistení..." a doplnila text: „... § 210 ods. 1 zákona o sociálnom poistení...", a v ostatnej časti rozhodnutia správneho orgánu prvého stupňa potvrdila tak, že povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti (ďalej len „povinné poistenie") vzniklo občanom Maďarska pánovi M. dňa 2. júla 2007, pánovi Y. dňa 7. januára 2010 a pánovi D. dňa 16. júna 2008.

Krajský súd uznesením zo dňa 21. mája 2013 podľa § 112 ods. 1 O.s.p. spojil konania vo veciach zapísaných na Krajskom súde v Nitre pod sp. zn. 11S/114/2012, sp. zn. 11S/115/2012 a sp. zn. 11S/22/2013, nakoľko spolu súvisia a týkajú sa tých istých účastníkov a rozhodol, že budú vedené pod sp. zn. 11S/114/2012.

Dospel k záveru, že preskúmané rozhodnutia žalovanej, ako i jej postup, sú v súlade so zákonom. Z odôvodnenia jeho rozsudku vyplýva, že maďarská inštitúcia sociálneho zabezpečenia „Országos Egészségbiztosítai Pénztár (OEP), Nemzetközi és Integrációs Főosztály, Budapest“ prípisom z 30. novembra 2009 č. j. 12-5732/09 požiadala priamo žalovaného o spoluprácu a pomoc v súvislosti s poistným vzťahom dočasných pracovníkov na Slovensku (podľa pripojeného zoznamu) prijatých žalobcom ako personálnou agentúrou s cieľom poskytnúť ich slovenskej spoločnosti VALSABBIA SLOVAKIA, s.r.o. Bánovce nad Bebravou na základe zmluvy o dočasnom pridelení pracovníkov. V mennom zozname osôb, ktoré pracovali na území Slovenskej republiky boli uvedení aj M. ktorý tu vykonával prácu od 2. júla 2007 do 24. júla 2007, Y., ktorý tu vykonával prácu od 7. januára 2010 a D. ktorý tu vykonával prácu od 16. júna 2008 do 19. augusta 2008. Uvedeným zamestnancom neboli vystavené vysielajúcim štátom (príslušným orgánom v Maďarsku) osvedčenia (tzv. formulár E 101) o tom, že zamestnanec podlieha právnym predpisom tohto štátu a ani udelená výnimka podľa článku 17 nariadenia, ktorú po vzájomnej dohode s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky mohol udeliť príslušný úrad v Maďarsku. Páni M. Y. X. a D. O. neboli síce v pracovnom pomere s VALSABBIA SLOVAKIA, s.r.o. Bánovce nad Bebravou, ale na výkon práce v tejto spoločnosti boli pridelení žalobcom ako zamestnávateľom a bolo preukázané, že na výkon prác do uvedenej spoločnosti aj nastúpili. Na uvedených zamestnancov žalobcu sa vzťahoval právny poriadok a predpisy Slovenskej republiky, lebo vykonávali prácu na jej území na základe ich pridelenia žalobcom a nedisponovali formulárom E 101 vystaveným domovskou zdravotnou poisťovňou OEP Budapešť, podľa ktorého by ako dotknutí zamestnanci naďalej podliehali legislatíve vysielajúceho štátu a niet pochyb, že ak by žalobca ako zamestnávateľ uvedených zamestnancov postupoval v zmysle nariadenia Rady EHS č. 1408/71 dôsledne, vystavený formulár E 101 pre jednotlivých zamestnancov pridelených na výkon práce na územie iného členského štátu - v Slovenskej republike by jednoznačne určil uplatniteľnú legislatívu a odpadlo by zamestnávateľovi (ale i zamestnancovi) plnenie povinností v oblasti sociálneho zabezpečenia v Slovenskej republike, teda v štáte vyslania.

Krajský súd zaujal právny názor, že neboli splnené podmienky pre uplatnenie výnimky podľa čl. 14 nariadenia a zamestnanci žalobcu v súvislosti s výkonom práce na území Slovenskej republiky sú v Slovenskej republike aj povinne nemocensky, dôchodkovo aj v nezamestnanosti poistení a preto žalobu zamietol.

Proti rozsudku krajského súdu podal žalobca odvolanie. Namietal, že krajský súd neposúdil predmetnú vec správne a nevysporiadal sa spôsobom zodpovedajúcim zákonu so všetkými tvrdeniami a argumentmi žalobcu. Nevyvodil žiadne závery zo skutočnosti, že správny orgán preskúmané rozhodnutie založil na zistení, že dotknutým zamestnancom vznikol pracovný pomer na území Slovenskej republiky. Pracovný pomer na území Slovenskej republiky dotknutým zamestnancom nikdy nevznikol, lebo boli zamestnancami v hlavnom pracovnom pomere u žalobcu. Nemohlo im potom vzniknúť a ani zaniknúť povinné poistenie. Ďalej poukázal na článok 13 ods. 2 písm. a) a články 14 až 17 nariadenia Rady EHS č. 1408, z ktorých nie je možné dospieť k záveru, že sa na dotknutých zamestnancov vzťahovala slovenská legislatíva, keďže neboli zamestnaní nikde inde než na území Maďarska, a preto práve v dôsledku formulácie citovanej normy sa na nich nemôžu vzťahovať právne predpisy žiadnej inej krajiny než Maďarska. Aplikovateľnosť slovenského práva vylučuje podľa jeho názoru aj článok 14 ods. 1a cit. nariadenia. Výdanie osvedčenia príslušným orgánom nemá konštitutívny význam, ide o doklad, ktorý deklaruje určitý stav a s jeho vydaním alebo nevydaním sa nespája vznik, zmena či zánik právneho vzťahu, resp. právnej skutočnosti, keďže aj samotné nariadenie upravujúce status quo hovorí o osvedčení len ako o formalite. Ďalej namietal, že krajský súd nevyvodil žiadne závery zo snahy žalovanej preklenúť absenciu zákonných náležitostí rozhodnutia následným výkladom právnych noriem a aplikačnou praxou na riešenie otázky existencie zákonného poistenia. Žiadal, aby

odvolací súd rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Súčasne žiadal priznať náhradu trov odvolacieho konania vo výške 165,97 €.

Žalovaná žiadala napadnutý rozsudok krajského súdu potvrdiť ako vecne správny. Uviedla, že svoj právny názor odôvodnila príslušnými koordinačnými právnymi predpismi, ktoré upravujú sociálne zabezpečenie migrujúcich pracovníkov v rámci členských štátov Európskej únie. Namietala, že preskúmané rozhodnutie nezaložila na tvrdení, že zamestnancom žalobcu vznikol na území Slovenskej republiky pracovný pomer, ale rozhodovala podľa § 178 ods. 1 písm. a) bod prvý zákona o sociálnom poistení o vzniku a zániku povinného poistenia zamestnancov žalobcu aplikovaním koordinačného nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnané osoby, samostatne zárobkovo činné osoby a členov ich rodín pohybujúcich sa v rámci spoločenstva v znení neskorších zmien a doplnkov (ďalej aj „nariadenie“), ktorým je viazaná z dôvodu, že žalobca je agentúrou dočasného zamestnávania so sídlom v Maďarsku a dotknutí zamestnanci žalobcu vykonávali práce v období uvedenom v prílohe Zmluvy o dočasnom pridelení pracovníkov na území Slovenskej republiky v obchodnej spoločnosti VALSABBIA SLOVAKIA, spol. s r.o., Bánovce nad Bebravou. Vychádzajúc z článku 13 (2) (a) nariadenia je zamestnanec žalobcu pokrytý systémom sociálneho zabezpečenia členského štátu, v ktorom vykonáva svoju činnosť, a to aj napriek skutočnosti, že má bydlisko na území iného členského štátu alebo že sa sídlo alebo miesto podnikania podniku alebo jednotlivca, ktorý ho zamestnáva, nachádza na území iného členského štátu. Dotknutí zamestnanci žalobcu by podliehali v oblasti sociálneho zabezpečenia legislatíve Maďarska len v tom prípade, ak by im Maďarsko ako vysielajúci štát vystavil na obdobie, kedy vykonávali práce na území Slovenskej republiky, formulár E 101 (potvrdenie o uplatniteľnej legislatíve). Legislatíva Maďarska by sa v oblasti sociálneho zabezpečenia aplikovala aj v prípade, ak by vecne príslušný úrad v Maďarsku po vzájomnej dohode s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky udelil dotknutým zamestnancom žalobcu na čas, kedy vykonávali práce na území Slovenskej republiky výnimku podľa článku 17 nariadenia. Ďalej poukázala na články 11 a 80 nariadenia a na rozhodnutie č. 181 z 13. decembra 2000, publikovaného v Úradnom vestníku Európskej únie, ktoré precizuje podmienky vyslania upravené v nariadení a na Kódex dobrej praxe, z ktorých vyplýva, že formulár E 101 je nevyhnutným dokladom preukazujúcim uplatniteľnú legislatívu pre sociálne zabezpečenie migrujúcich pracovníkov. Zamestnancom žalobcu nebolo vystavené v Maďarsku potvrdenie o uplatniteľnej legislatíve (formulár E 101), nebola udelená podľa článku 17 výnimka, preto nie je možné určiť uplatniteľnú legislatívu podľa článku 14 (1) (a) alebo článku 17 nariadenia tak, ako uvádza žalobca v odvolaní. Z vyjadrenia Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP), Nemzetközi és Európai Integrációs Főosztály, Budapešť vyplýva, že formuláre E 101 nemôžu byť vystavené. Na zamestnancov žalobcu v období, kedy vykonávali práce na území Slovenskej republiky, sa vzťahuje v oblasti sociálneho zabezpečenia legislatíva Slovenskej republiky a to aj napriek skutočnosti, že ich bydlisko a sídlo ich zamestnávateľa sa nachádzajú na území Maďarska. Počas obdobia určeného zamestnávateľom sú potom povinne nemocensky poistení, povinne dôchodkovo poistení a povinne poistení v nezamestnanosti podľa zákona č.461/2003 Z.z. o sociálnom poistení.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací podľa § 10, § 246c a § 250ja O.s.p. preskúmal napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa spolu s konaním, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že odvolaniu žalobcu je potrebné vyhovieť.

Sociálne poistenie zamestnancov, pohybujúcich sa v rámci Európskej únie v relevantnom období upravovalo nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva.

V zmysle II. hlavy, článku 13 (9) ods. 1 nariadenia osoby, na ktoré sa vzťahuje toto nariadenie, podliehajú právnym predpisom len jedného členského štátu.

Podľa článku 13 (9) ods. 2 písm. a) nariadenia pokiaľ články 14 až 17 neustanovujú inak, na osobu zamestnanú na území jedného členského štátu sa vzťahujú právne predpisy tohto štátu dokonca aj vtedy, ak má bydlisko na území iného členského štátu alebo ak sa sídlo alebo miesto podnikania podniku alebo

fyzickej osoby, ktorá ho zamestnáva, nachádza na území iného členského štátu.

Podľa článku 14 ods. 1 písm. a) nariadenia článok 13 ods. 2 písm. a) sa použije s nasledujúcimi výnimkami a výhradami: osoba, ktorá je zamestnaná na území členského štátu podnikom, pre ktorý zvyčajne pracuje, a ktorá je vyslaná týmto podnikom na územie iného členského štátu, aby tam vykonávala prácu pre tento podnik, naďalej podlieha právnym predpisom prvého členského štátu za predpokladu, že predpokladané trvanie tejto práce neprekročí 12 mesiacov a že nie je vyslaná s cieľom, aby nahradila inú osobu, ktorá ukončila dobu svojho vyslania.

Pred posudzovaním vecnej správnosti rozsudku súdu prvého stupňa musel odvolací súd skúmať, či žalobca bol rozhodnutím a postupom žalovanej ukrátený na svojich právach, čo je podľa názoru žalovanej nevyhnutným predpokladom na podanie žaloby.

Rozhodnutia žalovanej deklarujú zánik, resp. vznik sociálneho poistenia k určitému dňu vo vzťahu k zamestnancovi žalobcu, čo má priamy dopad na povinnosti žalobcu ako zamestnávateľa tohto zamestnanca podľa zákona o sociálnom poistení (napr. ako platiteľa poistného), a preto predmetom súdneho preskúmania je rozhodnutie, ktorým môžu byť práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti žalobcu priamo dotknuté.

V konaní nebolo dostatočne preukázané, či zamestnanci žalobcu, ktorí vykonávali na základe Zmluvy o dočasnom pridelení pracovníkov na území Slovenskej republiky prácu v určitých obdobiach, podliehali v oblasti sociálneho zabezpečenia právnym predpisom Slovenskej republiky alebo právnym predpisom Maďarska.

Z dôvodov rozhodnutí žalovanej súd zistil, že žalobca je personálnou agentúrou so sídlom v Maďarsku, ktorá na základe Zmluvy o dočasnom pridelení pracovníkov prideľovala svojich zamestnancov prijatých v Maďarsku na výkon činností na území Slovenskej republiky v spoločnosti VALSABBIA SLOVAKIA, spol. s r. o. so sídlom v Bánovciach nad Bebravou, Partizánska ul. č. 73.

Na základe Zmluvy o dočasnom pridelení pracovníkov vykonávali činnosť na území Slovenskej republiky M. od 2. júla 2007, Y. od 7. januára 2010, a D. od 16. júna 2008. Vysielajúci štát im však nevystavil formulár E 101, na základe ktorého by títo zamestnanci podliehali právnemu poriadku vysielajúceho štátu, teda Maďarska, a ktorý by zbavil zamestnancov a zamestnávateľa plniť povinnosti v oblasti sociálneho zabezpečenia v členskom štáte, v ktorom vykonávali činnosť.

Na podklade uvedených skutočností žalovaná vyslovila názor, že na pána M. W. a D. sa vzťahuje v oblasti sociálneho zabezpečenia právny poriadok Slovenskej republiky s odkazom na článok 13 (2) (a) nariadenia, teda jeho použitie odôvodňuje všeobecné pravidlo, určujúceho uplatniteľnú legislatívu podľa miesta výkonu práce.

Odvolací súd však dospel k záveru, že žalovaná nepostupovala v konaní tak, aby presne a úplne zistila skutočný stav veci.

Možno súhlasiť s právnym názorom žalobcu, podľa ktorého sa považuje za formalitu vystavenie formulára E 101, o čom svedčí už aj názov článku 11 vykonávacieho nariadenia č. 574/72 (formality v prípade vyslania zamestnanca na iné miesto podľa článku 14 ods. 1 a 14b 81 nariadenia a v prípade dohôd uzatvorených v súlade s článkom 17 nariadenia). V žiadnom prípade však nemožno bez ďalšieho skúmania podmienok, upravených v rozhodnutí Správnej komisie Európskych spoločenstiev pre sociálne zabezpečenie migrujúcich pracovníkov č. 181 z 13. decembra 2000 (ďalej aj „rozhodnutie správnej komisie č. 181“) vysloviť záver, podľa ktorého ak vysielajúci štát zamestnancovi nevystavil formulár E 101, dokladujúci skutočnosť, že na jeho základe dotknutý zamestnanec podlieha legislatíve vysielajúceho štátu, sa na zamestnanca vzťahuje právny poriadok Slovenskej republiky.

Žalovaná charakteru formulára E 101 dostatočnú pozornosť nevenovala. Z rozhodnutia správnej komisie

Európskych spoločenstiev pre sociálne zabezpečenie migrujúcich pracovníkov č. 181 z 13. decembra 2000 bodu 6 vyplýva, že formulár E 101 by bolo vhodnejšie vydať pred začatím danej doby; môže však byť vydané počas tejto doby alebo dokonca po jej uplynutí, v takom prípade môže mať retroaktívny účinok.

Z uvedeného možno vyvodit', že formulár E 101 je možné vydať i po uplynutí doby vyslania, a preto žalobkyňa bola povinná dôsledne sa zaoberať aj podmienkami pre uplatňovanie článku 14 ods. 1 nariadenia a spolupracovať s príslušnou inštitúciou Maďarskej republiky, ktorá povinnosť jej vyplýva nielen z nariadenia (čl. 84 a čl. 86), ale tiež z predmetného rozhodnutia správnej komisie č. 181.

V nadväznosti na tieto skutočnosti mala žalovaná tiež zisťovať právne postavenie inštitúcie Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP) v Maďarskej republike, s ktorou komunikovala. Tvrdenie žalovanej, že ide o maďarskú inštitúciu sociálneho zabezpečenia, nie je dostatočne doložené. Na č. 1. 25 administratívneho spisu sa nachádza list tejto inštitúcie, v záhlaví ktorého je uvedený názov „National Health Insurance Fund“ (Národný fond zdravotného poistenia), z čoho vyplývajú pochybnosti o skutočnosti, aký druh poistenia uvedená inštitúcia vlastne vykonáva.

Bez toho, aby žalovaná zisťovala, či OEP je orgánom s rovnakými kompetenciami ako má žalovaná, či je oprávnený vykonávať sociálne poistenie v rozsahu ako má žalovaná podľa zákona o sociálnom poistení, jeho tvrdenia žalovaná vzala za základ svojho rozhodovania, a to bez toho, aby tvrdené skutočnosti boli preverené dôkazmi.

Žalovaná svojím postupom v správnom konaní odňala zamestnancom žalobcu možnosť konať pred správnym orgánom. Z jej administratívnych spisov vyplýva, že rozhodnutiami Sociálnej poisťovne, pobočky Topolčany bol zamestnancom žalobcu ustanovený opatrovník na obhajovanie ich práv z dôvodu, že účastníci konania nemôžu konať samostatne, pretože ich pobyt nie je známy. Tieto rozhodnutia boli doručované verejnou vyhláškou podľa § 212 ods. 14 zákona o sociálnom poistení.

Podľa zákona o sociálnom poistení doručenie verejnou vyhláškou použije organizačná zložka Sociálnej poisťovne v prípade, keď účastníci konania alebo ich pobyt alebo sídlo nie sú jej známi (§ 212 ods. 13 zákona o sociálnom poistení). V administratívnom spise sa však nachádza fotokópia zoznamu osôb ako príloha listu Národného fondu zdravotného poistenia, Budapešť z 30. novembra 2009, číslo 12-5732/2009, v ktorom pod číslom 24 je uvedený aj pán M. a pod číslom 12 pán Y. X., spolu s dátumami narodenia aj adresami ich bydliska. Pán D. nie je v zozname uvedený, avšak nie je zrejmé, či vyhotovená kópia je kópiou celého zaslaného zoznamu a v jeho prípade pobočka bydlisko ani nezisťovala. Pobyt účastníkov nemohol byť preto pre žalovanú, resp. prvostupňový orgán neznámy a preto nebol dôvod na ustanovenie opatrovníka a doručovanie rozhodnutia o ustanovení opatrovníka verejnou vyhláškou.

Vo vzťahu ku všetkým zamestnancom treba uviesť, že rozhodnutia pobočky i žalovanej sú neurčité, keďže chýba identifikácia týchto zamestnancov čo do bydliska a rodného čísla (resp. iného identifikačného údaj) tak, aby nedošlo k zámene s iným občanom Maďarska.

Neuniklo tiež pozornosti odvolacieho súdu, že výrok rozhodnutí správnych orgánov neobsahuje zákonom predpísané náležitosti, lebo nie je v ňom uvedené ustanovenie právneho predpisu, podľa ktorého sa rozhodlo, čo je v rozpore s § 209 ods. 3 zákona o sociálnom poistení.

Vzhľadom na uvedené dôvody, odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa preto podľa § 220 O.s.p. zmenil tak, že rozhodnutia žalovanej ako aj rozhodnutia pobočky podľa § 250j ods. 2 písm. c) O.s.p. zrušil a vec vrátil žalovanej na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

V ďalšom konaní bude potrebné, aby správne orgány konali aj so zamestnancami žalobcu a doplnili dokazovanie naznačeným smerom v úzkej spolupráci s príslušnou inštitúciou Maďarskej republiky tak, aby žalobca a jeho zamestnanci neboli ukrátení na svojich právach a aby prípadne došlo s príslušnou inštitúciou Maďarskej republiky k dohode o legislatíve uplatniteľnej na daný prípad.

O trovách konania odvolací súd rozhodne do 30 dní od právoplatnosti rozsudku vo veci samej podľa §

151 ods. 3 O.s.p.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.